

שיוצגו מחירים בסחר הקמעוני ובענפי השירותים. עוד הודיע המשרד, שיעשה מאמץ לעודד שיווק מודרני, שיביא, לדעת המשרד, להוולת המחיר הסופי של המוצרים לצרכנים.

לדעת הביקורת כל עוד המדיניות היא להגביל בדרך מינהלית את עליית מחיריהם של מוצרים ושירותים, דרוש, שהמשרד ישפר במידה ניכרת את איסוף המידע, שעליו הוא מתבסס, ואת דרכי הפיקוח, כדי שהמטרה תושג במידה סבירה ובאופן צודק.

השתתפות המשרד בחברה למימון הפקת סרטים

במסגרת מדיניותו לעידוד תעשיית הסרטים בישראל, סייע משרד המסחר והתעשייה בשנת 1969 להקמת חברת סרטים "סינפילקו-ישראל בע"מ". לפי החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה מספטמבר 1969, תשתתף המדינה במימון החברה עד לסכום של 2 מליון ל"י ותמנה חבר בדירקטוריון מטעמה.

המטרה העיקרית של החברה היא לממן את ההפקה של סרטי קולנוע, סרטי טלוויזיה וסרטים דוקומנטריים בארץ, הן בצורת הלוואות והן בצורת השקעות. התנאים העיקריים להשתתפות המדינה נקבעו כלהלן: (א) הון המניות הרשום של החברה יהיה 4 מליון ל"י. חברה של יום פרטי, ששמה צוין בהחלטה, תחתום בתזכיר על מניות בסך 500,000 ל"י ותתחייב למכור למשקיעים אחרים את יתרת המניות; (ב) המדינה תרכוש אגרות חוב של סינפילקו נושאות ריבית שנתית של 6% ללא הצמדה — עד לסכום של 2 מליון ל"י, לפי שלבים אלה: בסך של 500,000 ל"י במקביל לרכישת מניות באותו סכום על ידי החברה הפרטית האמורה; לאחר מכן בהתאם לסכום המניות, שהחברה תמכור, חצי מליון ל"י אגרות חוב כנגד כל מליון ל"י, במניות. אגרות החוב ייפרעו ב-20 תשלומים שנתיים, החל מהשנה השישית לאחר הנפקתן. התחייבות הממשלה לרכישת אגרות חוב והגבלה בזמן עד ספטמבר 1972.

החברה נוסדה בנובמבר 1969; הדירקטוריון מנה שלושה חברים, מהם אחד, שמונה על ידי שר המסחר והתעשייה. מפעל החברה הוכר על ידי מרכז השקעות כמפעל מאושר.

בחודשים אפריל-אוגוסט ובנובמבר 1974 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת לסירוגין במשרד המסחר והתעשייה על פעולות המשרד הכרוכות בטיפול בחברה סינפילקו.

הממשלה השקיעה בחברה, בהתאם לתנאים האמורים, 500,000 ל"י, והחברה הפרטית אף היא 500,000 ל"י, אך לא נמכרו מניות למשקיעים נוספים. בסך הכל השקיעה חברת סינפילקו בהפקת סרטים ובהפצתם כ-1.08 מליון ל"י. הפקות הסרטים גרמו הפסדים, ובתחילת שנת 1972 התברר, שאין כל סיכוי לממש את ההשקעה.

משרד המסחר והתעשייה עשה, במשך 1972, מאמצים לעניין משקיעים מחוץ לארץ ברכישת חברת סינפילקו, בהנחה שהדבר יסייע לפיתוח תעשיית הסרטים בישראל וימנע את חיסולה של החברה. כשמאמצים אלה לא נשאו פרי, הסכים המשרד, שהשליטה על החברה תועבר למשקיעים ישראלים. הסכם על כך נחתם ביוני 1973, ותמורת השליטה בחברה שילמו הרוכשים לבעלי המניות 80,000 ל"י. משרד המסחר והתעשייה הסכים להאריך את התחייבותו בדבר רכישת אגרות חוב עד יוני 1974.

רוכשי חברת "סינפילקו" הם בעלים משותפים של כמה חברות; ביניהן אחת המקיימות מעבדות לפיתוח סרטים ואחת חברת השקעה, המשקיעה בין השאר גם בהפקת סרטים.

עם העברת השליטה צומצם — בהסכמת נציג משרד המסחר והתעשייה — תחום פעילותה של חברת סינפילקו: הוחלט, שהחברה לא תשקיע בהפקת סרטים במישרין, אלא תיתן הלוואות לחברות מפיקות סרטים בריבית בנקאית רגילה, תמורת בטחונות. עוד הוחלט כי במידה שיושגו רווחים, הם ינוצלו ראשית להחזרת החוב לממשלה ורק לאחר מכן — בעדיפות שנייה — לקידום פרויקטים חדשים.

בעליה החדשים של חב' סינפילקו השקיעו בחברה, לפי הרישום בספרים, סך 2 מליון ל"י, והאוצר הוסיף מליון ל"י תמורת אגרות חוב. עד סוף מארס 1974 זקפה החברה כ-1.8 מליון ל"י לחשבון הוצאה בגין הלוואות לשתי החברות האחרות של הבעלים החדשים, מזה כחצי מליון ל"י למימון הפקת סרטים חדשים, וכ-1.3 מליון ל"י לכיסוי הוצאות להפקת סרטים בתקופות קודמות ולמימון הפקתם של סרטים דוקומנטריים, שנעשתה במסגרת פעילותן השוטפת של המעבדות, השייכות לבעלים החדשים של חברת סינפילקו. כ-200,000 ל"י נוקפו כהלוואות ללא ריבית לבעלים של החברה, וכ-700,000 ל"י הוחזקו במועד האמור במוזמנים בבנק כפקדון לזמן קצוב.

רוב ההשקעה בחברה של הבעלים החדשים עצמם נעשה בדרך של העברת זכויות בסרטים, שהופקו בתקופות קודמות, ובסרטים דוקומנטריים משתי החברות, שהיו כבר בבעלותם אל חברת סינפילקו. הזכויות נבעו בעיקר מהשירותים, שנתנו חברות אלה כגון: מעבדה, צילומים ופיתוח.

על ידי שינוי היעד של חברת סינפילקו בעת העברת השליטה נהפכה החברה למכשיר פיננסי, הנותן הלוואות תמורת בטחונות — תפקיד שמוסדות כספיים ממלאים בתנאים דומים. למעשה מימנה חברת סינפילקו את פעולותיהן של שתי החברות האחרות, השייכות לבעלי מניותיה, והתועלת, שהיא הביאה לגורמים אחרים העוסקים בהפקת סרטים ובפיתוחם, אינה משמעותית.

גם לגבי אותם הסרטים שבמימון הפקתם משתתפת החברה, היא נזקקת להלוואות מגורמים ממלכתיים וציבוריים למימון רוב הוצאות ההפקה, לדוגמא:

חברת סינפילקו השתתפה במימון הפקתו של סרט על ידי במאי מבין העולים החדשים בדרך של מתן הלוואה בסך 350,000 ל"י, ההלוואה ניתנה לאחת החברות של בעלי סינפילקו, המקיימת מעבדה לפיתוח סרטים. להלן כל מרכיבי המימון להפקת הסרט, לפי מקורותיו (בל"י):

	245,000	הלוואה מהחברה בעלת המעבדות
275,000	30,000	תשלום על חשבון מניות מאותה חברה
	245,000	הלוואה מבנק לפיתוח התעשייה
	100,000	הלוואה ממשלחית על חשבון החזר מס
380,000	35,000	השקעה עצמית של הבמאי, שמומנה מקרנות לקליטה עולים
655,000		

בעת הפקת הסרט התברר, שההוצאות יעלו ב-250,000 ל"י, על האומדן; הבנק נתבקש לתת הלוואה נוספת בסך 125,000 ל"י, וזאת אחר שהחברה בעלת המעבדות תגדיל את הלוואתה באותו סכום.

ההלוואה מהחברה בעלת המעבדות ניתנה בחלקה הגדול בדרך של הושטת שירותים. להב-
טחת פרעון ההלוואה אף נקבע בהסכם עם הבנק לפיתוח התעשייה, כי החברה זכאית לקבל
לפני הבנק את כל ההכנסות מהסרט עד לכיסוי הלוואתה.

ממצאי הביקורת עולה, כי המשרד עמד בתחילת 1972 לפני הברירה:

1. לפרק את חברת סינפילקו ולהפסיד את הזכות לקבל בחזרה במשך למעלה מ-20
שנה את ההלוואה בסך 500,000 ל"י, שהממשלה נתנה עם הקמת החברה. ערכו הנוכחי
של סכום זה, בהתחשב בתקופת הפרעון הארוכה ושער הריבית הנמוך, מהווה רק חלק
קטן מערכו הנומינלי.

2. למצוא אפשרויות להבטחת המשך פעילותה של החברה בדרך של הזרמת כספים
נוספים אליה ומתן הטבות אחרות.

המשרד בחר בדרך השנייה ולשם כך הסכים להשקיע, נוסף על צורות אחרות של סיוע
לסרט הישראלי — כגון הלוואות מוכוונות, הנחות ממסים ואף הקצבות ישירות — סכום
של 1.5 מליון ל"י בצורת אגרות חוב בחברה, בריבית של 6% ללא הצמדה, לתקופה של
20 שנה. עוד הסכים המשרד כאמור, לשינוי יעדי החברה ולהפיכתה למכשיר פיננסי, תוך
יצירת קשר בין חברת סינפילקו לבין המעבדות, שהן בשליטתם של בעלי החברה, העלול
להביא להעדפה במימון תכניות של מפיקים המתקשרים עם מעבדות אלה לשם קבלת
שירותים.

בינואר 1975 הודיע המשרד, כי יפעל להידוק הפיקוח על חברת סינפילקו על ידי מינוי
נציג נוסף להנהלת החברה; המשרד יעשה גם למען עדכון הוראות נוהל, שיסדירו דרכי
מימון של הפקת סרטים מכספי ציבור.

העסקת יועצים לוועדה לפיתוח שטחים

אחת הדרכים, שבהן מסייע משרד המסחר והתעשייה ליוזמים, שבדעתם להקים מפעלי
תעשייה, במיוחד באזורי פיתוח, היא עזרה בפיתוח השטח, שעליו יוקם המפעל המיוחנן
והיבורו למערכות המים, החשמל והביוב. עד 1971 רוכזו עבודות הפיתוח של שטחי תעשייה
בידי משרד השיכון, שביצע את העבודות על חשבון תקציב הפיתוח של משרד המסחר
והתעשייה, תוך ניצול הנסיון והידע המקצועי, שהצטברו במשרד זה. מאז 1972 מרוכז
הטיפול בפיתוח אזורי תעשייה בידי העוור לשר המסחר והתעשייה לענייני אזורי פיתוח.

בשתי שנות הכספים 1972 ו-1973 הוציא המשרד כ-35 מליון ל"י על פיתוח אזורי תעשייה
חדשים, והתקציב בפרט זה לשנת 1974 הוא 35 מליון ל"י.

עבודות הפיתוח נעשות באמצעות חברת מבני תעשייה בע"מ — חברה ממשלתית שעליה
ממונה שר המסחר והתעשייה — או על ידי היום עצמו. העבודות הן בעיקר יישור כללי
של המגרש וניקווו, סלילת כביש גישה, העברת קו מים וקו ביוב לסילוק השפכים מנקודות
החיבור, הסמוכות לגבול המגרש, שעליו מוקם המפעל. המשרד מממן מתקציבו את כל
ההוצאות. על ביצוע עבודות אלה ו-80% מן ההוצאות, הכרוכות בהתקנת רשת חשמל
עד לגבול המגרש.

השתתפות המשרד בפיתוח איזור תעשייה טעונה אישור ועדה, הפועלת ליד המשרד —
הוועדה לפיתוח שטחים. חברים בוועדה זו: העוור לשר המסחר והתעשייה לענייני אזורי
פיתוח, נציגים של משרד השיכון, מרכז ההשקעות וחברת מבני תעשייה בע"מ. כיוון

שעבודות הפיתוח כרוכות בבעיות בתחומי ההנדסה, החשמל ואיכות הסביבה — שהן לעתים סבוכות — צורפו לוועדה יועצים מקצועיים, המשתתפים בישיבותיה. תפקיד היועצים הוא לבדוק את התכניות, כל יועץ בתחומו, הן מבחינת התאמתן למטרה והן מבחינת היקף העבודות וגודל ההשקעה הדרושה, ולמסור חוות דעת והמלצה, המשמשות בסיס לקבלת החלטה על ידי הוועדה.

בדצמבר 1974 בדק משרד מבקר המדינה ביחידה לאזורי פיתוח ובחברת מבני תעשייה בע"מ את דרך העסקת היועצים.

1. העוזר לשר לענייני אזורי פיתוח ביקש בשנת 1973 ממנהל חברת מבני תעשייה בע"מ לשלם לשניים מבין יועצי הוועדה — האחד בתחום המים, הביוב ואיכות הסביבה והאחר בתחום החשמל — סך של 20,000 ל"י, לכל אחד, כשכר לשנת 1973 בעבור ייעוץ לפיתוח שטחים. בשנת 1974 ביקש העוזר לשר להגדיל את שכרם של היועצים לשנת 1974 בשיעור של 25%, ולהוסיף לשכר החזר הוצאות אש"ל, שבהן נשאו היועצים במסגרת תפקידיהם. עוד ביקש עוזר השר, שהחברה תחתום על חוזה התקשרות עם שני היועצים הללו.

חברת מבני תעשייה בע"מ שילמה, עד לדצמבר 1974, 35,000 ל"י ליועץ, האחד ו-20,000 ל"י ליועץ השני על השבון השכר לשתי השנים 1973 ו-1974.

הביקורת קבעה, שלא נערכו חוזים בכתב עם היועצים, כפי שמקובל בשירות המדינה, ואין כל מסמך המפרט את היקף השירותים וסוגיהם, שעליהם לספק למשרד והזמן שעליהם להקדיש לתפקיד.

לפי ההסברים של מנהל חברת מבני תעשייה בע"מ לא על החברה היה לעשות חוזים עם היועצים. אמנם החברה שילמה את השכר אך בתמורה לכך היא חייבה בספריה את החשבון של משרד המסחר והתעשייה.

2. אחד היועצים, שהוא מנהל של חברת תכנון הנדסי ואחד מבעלי מניותיה, שימש באותה תקופה, בעבור המשרד וחברת מבני תעשייה בע"מ, גם כמתכנן, של כמה עבודות, שבוצעו על חשבון תקציב הפיתוח של המשרד. כך, למשל, תכננה חברת התכנון שבבעלות היועץ מתקנים לטיהור שפכים, שהוקמו בעבור מכבסה תעשייתית בצפון, וברשתות מים, שתוכננו בעבור מפעל תעשייתי בדרום. ההוצאה, שהמשרד היה אמור לכסות מתקציבו בגין אותם מתקנים, הייתה במקרה אחד 500,000 ל"י ובמקרה השני 355,000 ל"י, והיא כללה שכר של מתכנן. היועץ השתתף בישיבות הוועדה, שבהן אושרה הקמת המתקנים.

יוצא, שהמשרד ביקש, מהיועץ חוות דעת על תכניות, שהוא עצמו תכנן. יש עוד להביא בחשבון ששכר המתכננים מחושב בדרך כלל כאחוז מן ההוצאות הכוללות של ביצוע התכנית. במקרה זה שימש המתכנן גם כיועץ הוועדה בעניין אישור אותה תכנית. תפקידו של היועץ הוא להיות גורם בקרה לגבי תכניות מבחינה מקצועית וגם מבחינת ההסכונות, ואין זה תואם מינהל ציבורי תקין, ששני התפקידים — עריכת התכניות וייעוץ לוועדה בעניין אישור אותן תכניות — ימולאו על ידי אותו גורם, כאשר מילויים של שני תפקידים אלה, כאחד יש בו משום ניגוד אינטרסים (בעניין דומה ראה בדו"ח זה בפרק על הקמת מבני חינוך).

בפברואר 1975 הודיע המשרד, שהעסקת היועצים בצורה הנוכחית תופסק, ובעתיד יתקשר המשרד עם היועצים במישרין ויבסס את החוזה עמם על ההוראות הקיימות. היועצים לא ישתתפו בישיבות הוועדה, אף לא כמשקלפים. ביצוע התשלומים ליועצים הוקפא עד לביורור נוסף.

כאשר מדובר בשירותים שונים שיש בידי עובד או גורם אחד להציע, על המשרד לשקול, לדעת הביקורת, איזה שירות הוא מעדיף לרכוש מדיו: שירות של יועץ או שירות של מתכנן תכניות; משהחליט על בחירתו חייב המשרד להקפיד על כך, שהתפקיד השני יוטל על עובד או גורם אחר.

מכון היהלומים

מכון היהלומים הוקם בשנת 1967, על פי החלטת ועדת השרים לענייני כלכלה; עיקר מטרו- תיו הן: עריכת מחקרים, מתן סיוע מדעי וטכני לקידומה של תעשיית היהלומים ופיתוחה, דאגה לבטיחות בתעשיית היהלומים ובמשלוחי יהלומים לחו"ל.

המכון נתאגד כחברה ציבורית מוגבלת במניות. הון המניות של המכון — 1,000 ל"י, מחולק ל-983 מניות רגילות בנות 1 ל"י כל אחת ו-17 מניות יסוד בנות 1 ל"י כל אחת. הזכות להשתתף ולהצביע באספות כלליות מוקנית למחזיקי מניות יסוד; 5 מהן בידי הממשלה והשאר בידי ארגונים של יצרנים ויצואנים של יהלומים, חברת העובדים ושני בנקים. מועצת המנהלים מורכבת מ-17 חברים, ביניהם 5 נציגי הממשלה, שאחד מהם יושב ראש המועצה.

פעילות המכון מתנהלת באמצעות ועדות הנבחרות על ידי המועצה מבין היהלומנים. סגן המפקח על היהלומים שבמשרד המסחר והתעשייה מרכז את הפעולות מבחינה מינהלית וממלא תפקיד של מזכיר המכון, ללא קבלת שכר. המכון מעסיק שני עובדים בשכר.

משרד מבקר המדינה ערך בחודשים מארס-אוגוסט ובנובמבר 1974 ביקורת לסירוגין על פעולות המכון ועל פעולות משרד המסחר והתעשייה, הכרוכות בהתקנתו. המכון עומד לביקורת לפי סעיף 5(9) לחוק מבקר המדינה תשי"ח—1958 (נוסח משולב).

עיקר עיסוקו של המכון בשלושה מישורים: פעילות לקידום המחקר, ניהול מלטשה נס-יונית, פרסום ויחסי ציבור.

מחקר

המחקרים, שמטרתם לשפר את הטכנולוגיה של ליטוש יהלומים, מבוצעים בעבור המכון על ידי מוסד הטכניון למחקר ופיתוח, על פי הסכמים שנתיים, שהמכון עורך עם מוסד זה. מאז הקמתו ועד לשנת הכספים 1973 השקיעו המכון ומשרד המסחר והתעשייה במחקרים אלה כמליון ל"י.

להלן סיכום על התקדמות המחקרים עד מועד סיום הביקורת, כפי שהיא משתקפת בדו"חות שבידי המכון.

על פי רעיונות החוקרים נבנו עבור מכון היהלומים דגמים של שני סוגי מכונות לליטוש יהלומים; בסוף שנת 1971 נמסר הייצור של מכונות אלה לחברה תעשייתית. החברה ייצרה 50 מכונות מהסוג האחד, אולם נאלצה להפסיק את הייצור, כיוון שהמלטשות העדיפו מכונה דומה, שיוצרה על ידי יצרן אחר. עוד 50 מכונות ייצרה החברה גם מהסוג השני, אולם בעת ביצוע הניסויים התברר, שהיו פגומות ולא נקלטו במלטשות.

בשנים 1972—1974 נבנו כמה דגמים משופרים של המכונה מהסוג השני, והניסויים הנערכים בה מכוננים לכך, שיוחל בייצורה המסחרי בשנת 1975. בעת ובעונה אחת נמשכו העבודות כדי לבנות דגם יותר משוכלל.

בינתיים הופיעו בשוק מכונות מהסוג השני, שהן הרבה יותר משוכללות. הן מופצות על ידי סינדיקט היהלומים בלונדון, וכמה מהן יובאו ונמכרו בארץ. אף על פי כן החליטה הנהלת המכון להמשיך בפיתוח מכונות מסוג זה מתוך תקווה, שבמרוצת הזמן יצליחו במכון לפתח דגם, שיעלה על המכונה של הסינדיקט ואף יהיה זול ממנה.

הביקורת העירה, שאין בידי המכון נתונים או תחזיות על הזמן, שיידרש לחוקרים לפיתוח מכונה משוכללת יותר, על היקף ההוצאות, שיהיו כרוכות בכך, ואף לא על עלויות הייצור. עוד עמדה הביקורת על כך, שעקרונות החסכון והיעילות דורשים, שמחקרים יבוצעו במסגרת של תקציב ותכנית עבודה.

מלטשה נסיונית

המכון מחזיק מלטשה לניסוי מכונות חדשות שנבנו על פי תוצאות המחקרים במוסד הטכניוני. במלטשה מועסק עובד אחד בלבד והוא נמצא במלטשה רק שלושה או ארבעה ימים בחודש. בשאר הימים עורך העובד ביקורים לשם ייעוץ מקצועי במלטשות אחרות ובמוסד הטכניוני. בנסיבות אלה אין אפשרות מעשית לבצע את המלטשה הנסיונית למטרה, שהיא נועדה לה, ומוסד הטכניוני עורך את ניסוייו במלטשות פרטיות.

פרסום ויחסי ציבור

הפעילות בתחום הפרסום ויחסי הציבור נמסרה לידי שלושה ספקי שירותים, המועסקים על בסיס של קבלנות. עם שניים מהם נערכו הסכמים, המתחדשים בכל שנה, ואחד מועסק בלי הסכם בכתב. השירותים מתבטאים בעיקר במתן פרסום לתעשיית היהלומים הישראלית ברחבי תבל בדרך של פרסומים בעתונות מקצועית, עריכת מסיבות עיתונאים, הפצת חוזרים, מודעות, פלאקאטים וחברות, שירותי אירוח לקניינים מחו"ל ותצוגות אופנה. תמורת שירותים אלה משלם המכון לספקי השירותים שכר טרחה ומכסה את הוצאותיהם.

הביקורת העלתה, שאין פיקוח נאות על פעילות נותני השירותים. נמצא שהיקף השירותים, שסופקו על ידי אחד מהם, לא הצדיק העסקתו. בנובמבר 1974 הודיע משרד המסחר והתעשייה, כי ההתקשרות עם קבלן זה בוטלה.

הכנסות והוצאות

פעולות המכון ממומנות משני מקורות: א) אגרות ומסים הנגבים מהעוסקים בענף היהלומים על פי שני צווים, שהוציא שר המסחר והתעשייה — צו בדבר פיקוח על היהלומים וצו בדבר יצוא יבוא יהלומים. ב) תמיכות של האוצר המשתתף בתקציב המכון בסכום השווה לתשלומי היהלומים.

הצווים שבתוקף מ-1.1.1973 מחייבים יצרן או בנק מורשה לשלם, בעת קבלת רשיון עיסוק ביהלומים, אגרה שנתיית בסך 300 ל"י. שאר העוסקים בענף זה — קבלנים, מתווכים, יבואנים ויצואנים — חייבים לשלם אגרה שנתיית בסך 240 ל"י. נוסף על כך חייב יבואן יצואן לשלם מס בשיעור 1/6 פרומיל משווי היהלומים שייבא או 1/9 פרומיל משווי הילומים. שייצא, ובלבד שסך כל המס לא יעלה על 2,000 ל"י לשנה.

מכספי האגרה השנתית, שמשלם כל עוסק ביהלומים, מעביר האוצר סכום של 200 ל"י לקופת המכון; המס הנגבה מהיהלומנים מועבר כולו למכון.

הביקורת הצביעה על כך, שעל ידי קביעת תקרה לסכום המס, שמשלם יבואן-יצואן, נגרם עיוות, מאחר שרוב המחזור בענף מרוכז בידי קבוצה קטנה של סוחרים יהלומים. בשנת

הכספים 1973 שילמה קבוצה של 7 סוחרים — מבין כ-500 — שמחזור עסקיה הגיע ל-34% מסך כל המחזור בענף, רק 6% מסך כל המס שנגבה.

להלן פירוט ההכנסות וההוצאות של המכון בשלוש שנות הכספים האחרונות (באלפי לירות):

1971	1972	1973 ⁽¹⁾	
			הכנסות
192	256	434	גבייה מיהלומנים
192	256	434	השתתפות האוצר
17	17	24	השתתפות הבנקים
58	43	אין עדין נתונים	ריבית ושונות
<u>459</u>	<u>572</u>	<u>892</u>	ס"ה
			הוצאות
153	161	242	מחקר
120	220	233	פרסום ויחסי ציבור
62	85	97	מלטשה נסיונית
97	92	160	הוצאות אחרות
<u>432</u>	<u>558</u>	<u>732</u>	ס"ה

(1) מספרים ארעיים.

הכנסות המכון עד שנת הכספים 1971 עלו בהרבה על הוצאותיו, והעודף המצטבר ליום 31.3.1972 הגיע לסך 900,000 ל"י בקירוב. חלק מהעודף ליום 31.3.1973 כ-200,000 ל"י, הוחזק בבנקים וחלק אחר כ-550,000 ל"י מורכב מהקצבות האוצר, שטרם הועברו לקופת המכון.

תמיכת האוצר במכון ניתנת עקרונית לפי השיטה של לירה כנגד לירה, כמקובל לגבי מחקרים גם בענפי תעשייה אחרים. אולם בענפים אחרים חלה השתתפות זו על תכניות מחקר שנבדקו ואושרו מראש על ידי המשרד, ואילו למכון מוענקת התמיכה תוך מתן יד חופשית לוועדות שמועצת המנהלים בחרה בהן. לנוכח העודפים המצטברים יש לבדוק, לדעת הביקורת, את האפשרות שהוצאות המכון יכוסו בעיקר מהכנסותיו, מה גם שהכנסות אלה ניתן להגדיל על ידי הנהגת שינויים בשיעורי האגרה והמס.

איחוד עם משרד הפיתוח

הממשלה החליטה, ב-31.3.1974, על איחוד משרד הפיתוח עם משרד המסחר והתעשייה ועל העברת הסמכויות, הנתונות לשר הפיתוח על פי חוק, לשר המסחר והתעשייה*. בעקבות החלטה זו הועברו אל משרד המסחר והתעשייה כל היחידות של משרד הפיתוח, חוץ משתיים — המינהל לפיתוח מרחב שלמה, שהועבר למשרד החקלאות, ויחידת הנפט, שצורפה למשרד האוצר.

* בילקוט הפרסומים מס' 2001, תשל"ד, מ-21 באפריל 1974 (עמ' 1236).

בחודשים נובמבר ודצמבר 1974 סקר משרד מבקר המדינה את פעולות משרד המסחר והתעשייה הנוגעות לביצוע האיחוד.

הנהלת משרד המסחר והתעשייה החלה בפעולות לביצוע האיחוד סמוך לקבלתה של החלטת הממשלה. בעת קבלת ההחלטה היו במשרד הפיתוח, לפי הנתונים שבתקציב, 165 משרות תקניות (מלבד 46 משרות במינהל מרחב שלמה, ו-6 משרות ביחידת הנפט). 97 מבין 165 המשרות התקניות הן במכון הגיאולוגי, הממשיך בפעולתו, בלא שינויים אירגוניים (ממצאי ביקורת על פעולות המכון ראה לאחרונה בדו"ח שנתי 24, עמ' 527) ו-68 משרות ביחידות שונות של משרד הפיתוח.

למעשה עברו למשרד המסחר והתעשייה 70 עובדים, מהם שניים במשרות חלקיות. להלן פירוט מספר העובדים שהועברו, לפי יחידות משרד הפיתוח.

מספר העובדים		
		יחידות מקצועיות:
11		מינהל למחקר
8		יחידת החשמל
7		פיקוח על מכרות
5		יחידה כלכלית וקשרי חוץ
4		פיקוח על חברות ממשלתיות
38	3	ייעוץ משפטי
		יחידות מינהליות:
	20	הנהלה, כספים ואמרכלות
32	12	משק וארכיב
70		

במהלך הדיונים על איחוד המשרדים הודיע המנהל הכללי של משרד המסחר והתעשייה, באפריל 1974, לנציבות שירות המדינה, שהמינהל למחקר יפעל כיחידה עצמאית, כפופה לשר ולמנהל הכללי, כלומר בנפרד ממינהל המחקר שבמשרד המסחר והתעשייה. משאוחדו המשרדים פועלות אפוא במשרד שתי יחידות מחקר, כל אחת בתחומים שלה, כשבראש כל אחת מהן מדען ראשי (ביקורת על פעולות המינהל למחקר שבמשרד הפיתוח ראה בדו"ח השנתי 21, עמ' 489; ובדו"ח השנתי 23, עמ' 526).

משרד המסחר והתעשייה הודיע למשרד מבקר המדינה בינואר 1975, שבדצמבר 1974 הוקמה ועדה בין-משרדית, שתפקידה לקבוע לטווח קרוב את היחסים בין שתי היחידות, ולטווח ארוך — את האפשרות והכדאיות של מיוגן.

משרד הפיתוח היה ממונה על כמה חברות פיתוח ממשלתיות, בעלות היקף רחב, וקיים יחידה, שתפקידה היא לעקוב אחר ביצוע הפעולות הכספיות של חברות אלו, ולייעץ בענייני כספים ולבדוק תכניות השקעה (יתר פירוט של תפקידים אלה וממצאי ביקורת על פעולות היחידה ראה בדו"ח שנתי 19, עמ' 438). לדעת הביקורת, עם ביצוע האיחוד יש מקום, לבדוק מחדש את הצורך בקיום יחידת הפיקוח במתכונתה ובהיקפה הנוכחי, במיוחד בשים לב לשינויים, שיחולו בתפקידי היחידה עקב החלטת הממשלה מיום 15.12.1974 בדבר העברת מניות הממשלה בחברות הכימיה הבסיסיות לידי "כימיקלים לישראל". משרד

המסחר והתעשייה הודיע למשרד מבקר המדינה, בינואר 1975, שבעקבות העברת המניות הוחלט להעביר חלק מתפקידי היחידה לחטיבת הכימיה וליחידת המימון שבמשרד.

היחידה לפיקוח על המכרות הועברה לחטיבת הכימיה, ועומדת לעבור ממבנה של משרד הפיתוח למבנה של משרד המסחר והתעשייה. עם איחוד המשרדים הועברו ליחידה מיחידות אחרות של המשרד שני עובדים, ומספר העובדים בה הגיע לתשעה. שינויים ארגוניים אלה מחייבים, לדעת הביקורת, שהמשרד יבדוק את ארגונו ותהליכי עבודתה של היחידה כדי להגיע לצמצום בכוח האדם שלה.

היחידה לייעוץ משפטי של משרד הפיתוח מוסיפה לפעול כיחידה עצמאית, כיוון שלדעת משרד המסחר והתעשייה יש צורך בייעוץ משפטי מיוחד בנושאים, שהיו בעבר בתחום סמכויותיו של משרד הפיתוח. משרד המסחר והתעשייה הודיע למשרד מבקר המדינה, שבכוונתו לאחד גם את הלשכות המשפטיות של שני המשרדים.

מבין 32 העובדים שהיו משובצים ביחידות המינהליות של משרד הפיתוח, ממשיכים 19 בעבודה במשרד המסחר והתעשייה, ו-4 עובדים פרשו משירות המדינה. עוד לא נמצאה, עד סיום הביקורת, תעסוקה מתאימה ל-9 העובדים הנותרים, והם שובצו ביחידת מעבר. על המשרד לעשות מאמצים להחיש את הטיפול בעובדים אלה, אם במסגרת המשרד ואם באמצעות נציבות שירות המדינה, שיש בה יחידה מיוחדת לוויסות כוח אדם.

בעקבות איחוד המשרדים הועבר חלק מיחידות משרד הפיתוח למבנה של משרד המסחר והתעשייה, וכמה יחידות של משרד המסחר והתעשייה הועברו למבנה של משרד הפיתוח. לדברי משרד המסחר והתעשייה, הביא האיחוד וההיערכות החדשה בדיוור של שני המשרדים לחסכון בכך, שהמשרד ויתר על רכישת 20 חדרים, שהיה בדעתו לרכוש לפני ההחלטה על האיחוד.

המניע העיקרי לאיחוד המשרדים היה לדברי משרד המסחר והתעשייה ייעול הטיפול בנושאים שבתחום פעולותיהם ולאן דווקא חסכון כספי. עם זאת מעריך משרד המסחר והתעשייה את החסכון, שיושג בעקבות האיחוד ב-500,000—600,000 ל"י לשנה בשכר ובהוצאות נלוות, נוסף על החסכון שבדיוור.